

ומתוקים מדבש

סוגיות בהלכה מתוך עניינים שבפרשת השבוע מכאורים ומורחבים כלשון לימודים השווה לכל נפש
נכתב ע"י הרב זאב יהודה סטארק שליט"א רב קהילת "שמחת התורה" - ביתר עילית

פרשת חיי שרה - גליון מס' 5

מתוך הנושאים הנדונים בגליון:

- האם מותר להשתדך משום עשירות משפחת המשוך?
- הא דאין לקדש אשה עד שיראנה הוא איסור או מצוה בעלמא?
- האם בת צעירה יכולה לדלג על אחותה הגדולה בשידוכים?
- האם יתכן מציאות של "בת ת"ח" ואביה עם הארץ?
- באיזה אופן יש עדיפות להשתדך עם גיורת מאשר עם בת ישראל?

ענייני שידוכים בהלכה

פרשיות אלו עוסקות בענייני השידוכים אצל האבות הק', ובפרט בפרשתן שכל פרק כ"ד עוסק בחיפוש ומציאת רבקה כזיווג הראוי והיאה ליצחק אבינו ע"ה, לכן מצאתי לנכון לכתוב על כמה עניינים בהלכה שנוגעים לשידוכים ומציאת אשה הראויה להקים בית בישראל.

אסור לקדש אשה עד שיראנה - איסור או מצוה לכתחילה

עיי' בגמ' (קידושין דף מא.) שמלבד הטעם של 'מצוה בו יותר מבשלוחו' שהוא סיבה לקדש 'בעצמו' ולא ע"י 'שליח', איכא דאמרי דאיסור נמי אית בה, וכדבר יהודה אמר רב שאסור לאדם לקדש את האשה עד שיראנה, שמא יראה בה דבר מגונה ותתנגה עליו, ורחמנא אמר: 'ואהבת לרעך כמוך'.^א עיי"ש. וברש"י (שם) כתב אם יכול לקדש בעצמו וקידש ע"י שליח, דמצוה שיראנה שמא תתנגה עליו. עיי"ש. ולכאורה חזינן שתי דבריה מדברי רש"י: האחד - שזה אינו מעכב (ועיי' בבית יוסף ובשו"ע אבה"ע סימן לה שאם אי אפשר לו לקדש בעצמו או אפילו מחמת שכבוד פנימה - מותר לכתחילה לקדשה ע"י שליח בלי שיראנה, ושנית - שהוא רק 'מצוה' ל'לכתחילה' ולא איסור (והלשון 'איסור' הוא בגלל שהוא אינו עושה את המצוה, ולא שהוא איסור בעצם).^ב ועיי' עוד ברמב"ם (אישות פרק ג הלכה ג הלכה יט) שכתב שמצות חכמים שלא יקדש אדם בתו כשהיא קטנה וכו', וכן האיש אין ראוי לקדש קטנה, ולא יקדש אשה עד שיראנה וכו'. עיי"ש. ועיי' בספר ברכת אברהם (קידושין שם) שדייק שהרי קרי לדין זה 'מצות חכמים', וכתב בלשון 'אין ראוי', ושינה מלשון הגמ' ד'אסור'. עיי"ש. ורואים לכאורה שאין

כאן איסור דבר עבירה, אלא דהוי מצוה שיראנה קודם הקידושין. ולפי"ז לא קשה מידי ממה שמבאר במשנה שאפשר לקדש ע"י שליח. אמנם אם לומדים שהוא איסור ממש, איך יחול הקדושין ע"י שליח (וכפי שמבאר במשנה שהוא חל), והרי אין שליח לדבר עבירה. אמנם יש שלמדו שיש כן מעין 'איסור' (במאירי קידושין שם כתב ש'נדנדו עבירה' יש למי שמקדש - עד שיראנה קודם קדושין), ולא שהוא רק מצוה לכתחילה, ולפיכך הקשו ש'אין שליח לדבר עבירה', וכן הביא קושיא זו בשו"ת נודע ביהודה (מהדו"ק אבה"ע סימן עז), ובאחד מתירוטיו הביא שמשום ש'איסור' זה הוא רק מחמת שמא תתנגה עליו, אם גומר בדעתו שהוא מרוצה ואפילו אם ימצא בה דבר מגונה - אין כאן איסור, וא"כ אין הוא איסור בעצם אלא איסור התלוי בדעתו של האדם, ועל דבר כעין זה אין אומרים 'אין שליח לדבר עבירה', כיון שאין זו עבירה בעצמה. עיי"ש. ותירוץ דומה לזה מצאתי בשיעורי רבי יעקב משה שורקין (קידושין שם) שכתב שיש לחקור, האם אסרו חז"ל הקידושין כשלא ראה אותה, או דילמא לא אסרו את עצם הקידושין, ועצם הקידושין הוי מעשה היתר, אלא דיש איסור צדדי של 'שנאת אחיך' שעבר עליו בזה. ולפי צד שני זה אתי שפיר, שאין בעצם

א. ובספר דרך שיחה (חלק א דף שעב) איתא ששאלו למרן רשכבה"ג רבי חיים קניבסקי שליט"א אם באשתו מקיימים מצות 'ואהבת את הגר', וענה: זו גמרא מפורשת ממסכת קדושין (מא.), 'אסור לאדם שיקדש את האשה עד שיראנה שמא יראה בה דבר מגונה ותתנגה עליו, ורחמנא אמר 'ואהבת לרעך כמוך'. ואם שלא לאהוב - בשלילה - שייך כלפי האשה, כך גם 'ואהבת' (ב'חובי') יש. עיי"ש.

ועיי' עוד ברמב"ם (אישות פרק טו הלכה יט - עפ"י הגמ' ביבמות דף סב.) שכתב שצו חכמים שיהא אדם מכבד את אשתו יותר מגופו, ואהבה כגופו וכו'. עיי"ש. וברמב"ם (הלכות דעות פרק ג הלכה ג) כתב שמצוה על כל אדם לאהוב את כל אחד ואחד מישראל כגופו שנאמר 'ואהבת לרעך כמוך' וכו'. עיי"ש. וא"כ יש להקשות, מה ואיזה תוספת יש אצל אשתו מאחר שמצווה כן כלפי כל אחד מישראל. ועיי' ברמב"ם (ספר המצוות מצוה רז) שכתב שצונו לאהוב את הגרים, והוא אמרו יתעלה 'ואהבתם את הגר', ואע"פ שהיה נכלל בזה עם ישראל באמרו 'ואהבת לרעך כמוך' שזה הגר גר צדק, אבל מפני שנכנס בתורתנו הוסיף האל אהבה על אהבתו וייחד לו מצוה נוספת, כמו שעשה באזהרת 'ולא תנוג' ואמר 'וגר לא תנוג' וכו'. עיי"ש. ואולי עפ"י אפשר לתרץ גם את קושייתנו לגבי אשתו, וצ"ע.

ועיי' עוד בספר גליוני הש"ס (לרבי יוסף ענגיל צ"ל קידושין שם) שהקשה, שקצת צ"ע מדוע לא הביאה הגמ' את הפסוק 'לא תשנא את אחיך בלבבך' שהוא חמור יותר, שהוא לאו. וגם בתוספתא (סוטה פרק ה) איתא שהנושא אשה שאינה הוגנת לו עובר על 'לא תשנא' וב'ואהבת לרעך', וגם הוסיף שם 'לא תקום ולא תטור' ועוד לאוויך, והניח קושיא זו בצ"ע. עיי"ש.

ב. אמנם בפשיטות יש בזה איסור דרבנן - שצריך לראותה לפני הקידושין 'שמא' וכו', ובאופן שא"ל לו לראותה - לא גזרו, וכן משמע מלשון השו"ע שכתב בלשון 'אסור', וכלשון הגמ', ועיי' לקמן במה שהבאנו מבעל התורה תמימה.

ג. ועיי' עוד בשו"ע (יו"ד סימן קצח סעיף ט) שכתב: בקושי התירו לה להתקטש בימי נדותה כדי שלא תתנגה על בעלה. עיי"ש. ובשו"ע (יו"ד סימן שפא סעיף ו) מבאר שאף שאסור לאשה לכוול ולפרק במשך כל השלשים של אבילות, מיהו אם היא נשואה מותרת לאחר ז' כדי שלא תתנגה על בעלה. עיי"ש. וכן איתא בשו"ע (אור"ח סימן תקנ"ד) לגבי הלכות תשעה באב, ובשו"ע (תריג סעיף ו) לגבי יוה"כ, שכלה כל ל' יום מותרת לרחוץ פניה משום שלא תתנגה על בעלה. עיי"ש. ואי נימא דהא ד'שנא תתנגה על בעלה' הוא באמת מחמת איסור, ויכול לבוא עי"ז לידי איסור דאורייתא של 'ואהבת לרעך כמוך' - מה החידוש בזה, והרי כל עניין הקישוט בנדה הוא מדרבנן, וכן לגבי רחיצה לאבל ובת"ב וכו' (וכבר דנו האחרונים אם כל העניינים הם מדאורייתא או רק מדרבנן - עיי' במש"ב סימן תרי"א ס"ק ג), וא"כ מה החידוש שהוא דוחה, הרי הוא דרבנן במקום חשש דאורייתא. אמנם יתכן דכיון שהוא רק חשש רחוק של 'שמא', והוא אינו אלא ספק או אפילו פחות מספק, מחמת זה היה הו"א שלא לדחות איסור דרבנן במקום של 'חשש' מדרבנן, ואולי משום כך 'שב ואל תעשה עדיף', ויש לתרץ.

ועיי' עוד בחומש תורה תמימה (ויקרא אות קכג) שכתב שמדברי כל הפוסקים מבואר דלאו דוקא איסור ממש יש בזה, אלא ר"ל 'ראוי' לעשות כן וכו', ולא מצאתי מי שהעיר מניין להם להפוסקים להוציא פשיטות לשון הגמרא מפשטיה, דאמרו 'אסור', ומה הכריחם לזה. ואמת שמצינו כמה פעמים בש"ס הלשון 'אסור' שאינו אסור ממש, אלא רק מדת חסידות, כמו 'אסור' להסתכל בפני אדם רשע', ומתבאר במגילה (כה.) דאין זה מצד הדין ממש, מדשאלו לרבי"ז 'במה הארכת ימים', והשיב 'מימי לא נסתכלתי בדמות אדם רשע'. ואם היה זה מצד הדין - מאי רבותיה? וכן הא דאסור לעשות שותפות עם העובד כוכבים, שאין זה אלא מדת חסידות (כמש"כ החסידים ריש בברכות ב: ור"ן ספ"ק דע"ז). אבל באמת כאן א"א לפרש כן, שהרי מטעם המבואר כאן אמרו (נדה יז.) שאסור לשמש המטה ביום, שנאמר 'ואהבת לרעך כמוך', ושמו יראה בה דבר מגונה ותתנגה עליו, והתם פסקו כל הפוסקים לאיסור ממש. וא"כ הלא גם כאן בהכרח הפירוש והדין כן (דהיינו שהוא אסור כפשוטו). וגם מגוף הסוגיא שבכאן מבואר מפורש דאיסור ממש הוא, דמקודם אמר על המשנה 'האיש מקדש בו ובשלוחו' - השתא בשלוחו מקדש בו מבעי, ומשני דקמ"ל מצוה בו יותר מבשלוחו, ואיכא דאמרי - בהא איסורא נמי איכא, כדרב דאמר אסור לקדש עד שיראנה. ואי נימא דהאי אסור אינו אלא מצוה א"כ מאי מוסיף האיכא דאמרי על לשון ראשון דמצוה בו, ודר"ק. עיי"ש.

ד. ועיי' עוד בפתחי תשובה (אבה"ע סימן לה ס"ק א - מהנודע ביהודה) להקשות, איך יכול לקדש ע"י שליח, הא הוי תופס לבעל חוב במקום שחב לאחרים. ותירץ שכיון שהיא בעלת בחירה והיא מתרצית לזה - ממילא אין רצונה באחר, ולא הוי חב לאחרים, ולא דמי למציאה. עיי"ש במה שפלפל בזה.

ה. וידוע כבר בעולם התורה מה שהקשה המהרש"א (ב"ב טז.) על מה דאיתא בגמ' שם שאברהם לא הסתכל בשרה כדכתיב 'הנה אנני ידעתי כי אשה יפת מראה את', שהרי אברהם קיים את כל התורה כולה, וא"כ למה לא הקפיד ע"ז לראות אותה לפני שקידשה. ותירץ שיתכן שקודם שנשא אותה הסתכל עליה וזה היה בימי נעוריה, והפליא (אע"פ) שגם בזקנותה נשארה ביופי. עיי"ש. ועיי' וכו'.

שליחות להקידושין שליחות לדבר עבירה, ושפיר חל השליחות והקידושין. דהוי כמו שולח שליח לקדש לו אשה וגם להכותה בבת אחת, שודאי חלה השליחות לקידושין אע"פ שהשליחות להכותה אינה חלה, דהוי שליח לדבר עבירה, ודו"ק. עיי"ש.

הסתכלות בזמן השידוך

עיין בשו"ע (אבה"ע סימן כא סעיף ג) שכתב שמותר להסתכל בפנויה לבדקה אם היא יפה ושישנה, בין שהיא בתולה או בעולה, ולא עוד אלא שראוי לעשות כן, אבל לא יסתכל בה דרך זנות וכו'. עיי"ש.

ומבואר בפוסקים: (א) **שמותר להסתכל בראייה היטב** (עיין בראב"ד הלכות איסורי ביאה פרק כא הלכה ג - כן יוצא מדברי הבית שמואל שם ס"ק ו, והחלקת מחוקק ס"ק ג), והגדר בזה הוא שכאשר היא ראויה יותר מהנצרך - **אחר שכבר הכירה כפי שנוחץ לו**, אסור (יפה ללב על השו"ע שם, ועיין עוד בביאור הגר"א אות יג שם). (ב) גם מותר לבנו אחיו או אחד מקרוביו להסתכל (שם). (ג) **לכתחילה צריך לראות אותה קודם הקידושין** (ערוך השלחן אבה"ע סימן לה סעיף ב). (ד) **מסתבר שראייה ע"י תמונה לא מספיקה לקיים דין זה**, כי יש הרבה דברים ופרטים שעדיין עלולים להפריע לו - שא"ל לראות ולהבחין ע"י תמונה, וא"כ עדיין קיימת הבעיה של 'שמה תתגנה עליו'. אמנם אם רואה אותה בשחית יודיא - יש לדון, כי מחד גיסא עדיין י"ל שכאשר רואה אותה ב'ח' זו מציאות אחרת, ויש לדון בכ"ז. כי אין כאן 'דין ראייה', אלא דין שלא תתגנה עליו, וכל אחד צריך לדון מתי די לו כבר, ומאמיתו זו כבר ראייה מספקת עבורו - לפי סגנון אישיותו או חינוכו, שלא תתגנה עליו. (ה) פשוט שאין די שההורים שלו יראו אותה (עור מקודש אה"ע סימן לה בהשמשות). (ו) אין האשה צריכה לראות אותו (גמ' קידושין שם - אמנם באביו שמקדש בתו קטנה אין אומרים סברא זו של 'טב למיתב' וכו' והיא צריכה לראות אותו - עיין תוס' שם ד"ה אסור לאדם שיקדש את בתו, אמנם עיין ברמ"א אבה"ע סימן לו סעיף ט).

להשיא בן או בת - הצעיר לפני הגדול

בענין זה של 'לדלג' על אח או אחות בשידוכים, יש שרצו להביא ראייה לאיסור מהש"ך (יו"ד סימן רמד ס"ק יג - בשם הב"ח) שכתב שלא יקדימו נישואין הקטן לפני הגדול, אפילו אם הקטן גדול בחכמה. עיי"ש. אמנם עיין בשו"ת **אגרות משה** (אבה"ע חלק ב סימן א) שכתב שהב"ח שם איירי בשעומדין שני האחים לעשות נישואין, שכבר נשתדכו שניהם, והנידון הוא רק לענין כבוד, איזה נישואין יעשו תחלה, שמחדשין שיעשו נישואי הגדול תחלה אף שהקטן גדול בחכמה וכו', אבל באם הגדול עדיין אין לו אשה לישאנה, אף שהגדול הוא גם ת"ח - גדול ממנו, אינו צריך לחכות עד שישגי הגדול אשה, דאף איש פשוט אין לו לבטל מצותו בשביל ת"ח. וגם, הא 'כבוד' לא ישיך אלא בקדימה כשיכולין שניהם לעשות, ולא כשאחד אין יכול לעשות עתה. והוסיף שם שלא שייך לאסור משום חשש שזה יגרם בושות להאחים וכו'. ועוד הביא ראייה לדבריו מהגמ' (קידושין סד): ש'המקדש את בתו סתם - אין הבוגרת בכלל, ומן הסתם התכוון לבתו הקטנה. עיי"ש. והקושיא ממה דאינא בבנות צלפחד - דחה האגרות משה זצ"ל, ששם - לכולן היתה האפשרות להתחתן. עיי"ש. אמנם עיין בליקוטי שו"ת חת"ס (סימן מ) שהחמיר בדבר מאד - לגבי בנות. אמנם האגרות משה כאמור הקיל ג"כ לגבי בנות. ועיין עוד בשו"ת **תשובות והנהגות** (אבה"ע חלק א סימן תשלט). עיי"ש.

ובספר תולדות יעקב (דף עז, ערך עזר קבוצת אגרות להחזו"א חלק א-קטו, ובאחרות רבינו חלק א דף רעא) הביא מה**מסטייפלר זצ"ל** שאפילו אם יש עניין כזה, הוא מוטל על האב, אבל על האח הצעיר אין כל איסור ושום קפייד בדבר, ומותר לו להינשא קודם כשלאחיו הגדול קשה בשידוכים והצעיר מתבגר. וגם היה אומר שאין קפייד להשיא בת צעירה לפני בן המבוגר ממנה, והעיד על עצמו שחיתן את בתו לפני בנו, ועשה כן על פי הוראת מרן החזו"א זצ"ל. עיי"ש.

גדר איסור לישא אשה לשם ממון

עיין בגמ' (קידושין ע): 'אמר רבה בר רב אדא אמר רב, כל הנושא אשה לשום ממון הויין לו בנים שאינן מהוגנים' וכו'. עיי"ש.

וברמ"א (אבה"ע סימן ב סעיף א - בשם הריב"ש - וכן משמע ברש"י שם ד"ה בנים) איתא, שהאיסור הוא רק כשהיא פסולה, אמנם כשרה מותר לישא לשם ממון. עיי"ש. ועיין עוד בחלקת מחוקק (שם ס"ק א) שלומד בדברי הרמ"א שאמנם אסור לעגן כלתו או עצמו בגלל ממון (דהיינו להימנע מלישא עד שימצא אשה שתתן לו ממון). עיי"ש. אמנם עיין בביאור הגר"א (שם ד"ה כי ממון - וכן לומד בדעת הרמ"א, ודלא כחלקת מחוקק הג"ל שחילק בדברי הרמ"א כמו שכתבנו) וכתב **שתלוי הדבר, שאם אשה כמוה היה נושא גם כלי ממון** - מותר לחפש אשה שתתן ממון, אבל אם מותר על מעלות כדי להשיג ממון, אסור. עיי"ש. ובערוך השלחן (אבה"ע סימן ב סעיף א) איתא ששם נושא אשה כשירה לשם ממון, **שאלמלא ממוניה היה נושא אחרת, אין בזה עון, ואדרבא, ראוי לעשות כן** אם הוא ת"ח. דע"י זה לא יצטרך להיות טרוד הרבה בענייני העולם, וכן נוהגין אנשים ישרים ליקח ת"ח לבתו, וליתן לה ממון הרבה ולהחזיקו

על שולחנו כמה שנים שישב וילמוד, ואין לך מצוה רבה מזה, ובשכר זה מצליחים בעסקיהם. עיי"ש.

חזינן מדברי הערוך השלחן דשפיר דמי אפ"ל אם הממון הוא המכריע עבורו לישא אותה, ובלא זה לא היה נושא אותה, כל זמן שהיא כשירה. אמנם לפי דברי הגר"א - לכאורה מותר רק אם היה נושא אותה גם כלי הממון. ופוק חזי, דנראה שמנהג העולם הוא כדברי הערוך השלחן. אמנם עיין עוד בשו"ת **שבט הלוי** (חלק ח סימן רסד). עיי"ש.

וראוי לציין מה דאיתא במשנ"ב (סימן רכב ס"ק א) שמי שהוכרח מחמת עניותו לקחת אשה עשירה **שלא בחפצו**, מברך 'הטוב והמטיב' ו'דיין האמת'. עיי"ש. ועיין בספר **חשוקי חמד** (להגאון הגדול רבי יצחק זילברשטיין שליט"א - מכות דף ג.) שכתב שזה מותר בגלל שהוא כעין פיקוח נפש, והוא מעונין באשה זו כדי שיהיה לו מוחיה, ואז מותר, כי הוא אנוס לשאתה, ואז יתקיים בה 'חן האשה על בעלה', ובפרט אם בגלל זה יחזיק לה טובה. עיי"ש.

נישואין לבת ת"ח ולא לבת עם הארץ

עיין בגמ' (פסחים דף מט. - מט): דאיתא, לעולם ימכור אדם כל מה שיש לו וישא בת תלמיד חכם, ואל ישא בת עם הארץ, שאם את אביו גולה מובטח לו שבניו ת"ח, משא"כ בנושא בת ע"ה. עיי"ש. ועיין ברש"י (שם ד"ה שרץ, ועיין עוד בתוס' שם ד"ה ויש אומרים) שכתב ש'עם הארץ' המדובר הוא שאינו נזהר במצוות. עיי"ש. וכן נפסק ברמ"א (אבה"ע סימן ב סעיף ו, ולשונו השו"ע לגבי חיתון עם בת ת"ח הוא - 'לעולם שיתדל', ולגבי חיתון עם ע"ה כתב בלשון - 'ואל'), שכל זה בעם הארץ שאינו מדקדק במצוות (וזה הוא אפילו לגבי חיתון בתו עם 'עם הארץ' עצמו). עיי"ש. ובט"ז (שם ס"ק ד) איתא דהך 'דקדוקי מצוות' אין פירושו שאין יודעים רק עיקר המצוות ולא כל דקדוקים ופרטים, דא"כ רוב בני אדם מהמון עם אינם יודעים זה, ודוקא לאנשים צדיקים רגילים לקרותם 'מדקדקים'. עיי"ש. ובבית שמואל (שם מהב"י דרישה וב"ח - דלא כהטור) איתא, שאפילו אינו עובר להכעיס, מ"מ כיון שעובר על מצוות ויודע המצוה וכו'. עיי"ש.

ועיין בפתחי תשובה (שם אות ה - בשם החיד"א) שכתב שאף לדעות שדין ת"ח האמור בחז"ל בכמה עניינים ליתא בזה"ז, מ"מ לענין זה דלישא בת ת"ח נראה דשפיר נוהג בזה"ז, ולא המדרש הוא העיקר אלא המעשה, שהת"ח יהיה רשום ביראת חטא כחכמי דורו החשובים, והכל לשם שמים. עיי"ש. ובט"ז (שם ס"ק ג) איתא שאם יש בת ע"ה שהיא חכמה ומבינה חשיבות התורה, אין בה איסור מצד שאביה ע"ה. עיי"ש.

ועיין בחיד"א (אבה"ע סימן ב ס"ק ג) שכתב שאם נראה לו באמת שיהיה לו יותר יישוב הדעת ויהיה לבו פנוי לתורה ולעבודה בקחתו בת אדם פשוט ירא שמים מאשר יקח בת גדול בתורה, יבחר את האשה ההוגנת אשר לבו נוטה שיהיה לו יישוב הדעת ויהיה לבו פנוי לתורה. עיי"ש.

וראוי לסיים ענין זה עם מה דאיתא בספר מעשה איש (חלק ב דף רח) שאחד שאל להחזו"א זצ"ל שיש לו שתי הצעות, האחת לקחת בת ת"ח ומיוחדת, והשניה מיוחדת יותר מהראשונה אבל אינה בת ת"ח, איזו להעדיף. והשיב, אם הבת עצמה היא בת ת"ח - אין בכך כלום שהאב עם הארץ, והיה אומר: כל חניכת בית יעקב היא בבחינת 'בת תלמיד חכם'. עיי"ש.

חיתון עם הארץ עם בת כהן

עיין בגמ' (פסחים דף מט.) דאיתא: תניא, רבי שמעון אומר, כל סעודה שאינה סעודה של מצוה אין תלמיד חכם רשאי להנות ממנה וכו', וכגון בת כהן לישראל שאין זיווגן עולה יפה וכו'. והגמ' מקשה מהא דאמר רבי יוחנן שהרוצה שיתעשר ידבק וזרעו של אהרן וישא כהנת, ואם הוא תלמיד חכם כל שכן שתורה שלו וכהונה שלה מעשירה אותם. ומשיגין, לא קשיא, הא דקאמר שהוא מתעשר איירי בתלמיד חכם שנשא כהנת, והא דתניא מביאתו לידי עניות איירי בעם הארץ שנשא כהנת, שגנאי הוא לאהרון בכך, ומשום כן הוא נענש. עיי"ש. ובשו"ע (אבה"ע סימן ב סעיף ח) איתא שעם הארץ לא ישא כהנת, ואם נשא אין זיווגם עולה יפה, שמונות היא או הוא מהרה, או תקלה תבא ביניהם. אבל תלמיד חכם שנושא כהנת הרי זה נאה ומשובח - תורה וכהונה במקום אחד. עיי"ש. ובפתחי תשובה (שם ס"ק ט בשם החוות יאיר) איתא שאין לנו ע"ה שדיברו החכמים פה. עיי"ש. ובערוך השלחן (אבה"ע סימן ב סעיף ה) ביאר את דברי החוות יאיר וכתב, ומה מקרי ע"ה לענין זה, המזלול במצות, אבל לא ששומר מצוה, אף שאינו ת"ח. ולכן יש מי שאומר דאין לנו עתה ע"ה כזה שחשבו חז"ל (חות יאיר). עיי"ש. וכן איתא בשו"ת שלחן הלוי (להג"ר ישראל בעלסקי זצ"ל - חלק א פרק כז אות א) שכתב שלמעשה בזמנינו אין לחוש לזה, וכן המנהג. ואף לענין סעודת החתונה - שפיר נקרא סעודת מצוה גמורה. עיי"ש. ומובא בשם החזו"א זצ"ל ויבדלחט"א מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א (עיין בספר מעשה איש, קובץ אגרות, ארחות רבינו) שז"ה הירא מדינא דמורא (דהיינו זה ששואל אם ראוי לו לישא לבת כהן) ראוי לידבק בורעו של אהרן. וכוונתו הוא שכן אדם כזה כבר לא נכלל בכלל 'עם הארץ'. ומכל הנ"ל צע"ק על מה שמובא בשם הגרי"ש זצ"ל (עיין ספר חשוקי חמד גיטין דף שצח

עוד בגמ' (שבת דף נג): מעשה באדם אחד שנשא אשה גידמת, ולא הכיר בה עד יום מותה, אמר רבי, בא וראה כמה צנועה אשה זו שלא הכיר בה בעלה וכו', אלא כמה צנוע אדם זה שלא הכיר באשתו. עיי"ש. ואפשר לומר שאולי ראה את פניה, וצ"ע אם די בלראות את הפנים כדי לקיים דין זה, ובפשוטו די בזה (שוב ראיתי שכן תירץ מרן רשכבה"ג רבי חיים קניבסקי שליט"א - הובאו דבריו בספר 'אשית' על השו"ע דף קעח). אמנם לפי דברי הנודע ביהודה שאין זה איסור בעצם אלא שתלוי בקפידתו - אפשר לתרץ זאת וגם את קושיות המהרש"א - שהם נמרו כלכם שלא יושאו, או שהיו בדרגה עליונה כ"כ שממילא בודאי שהדבר לא יפריע להם, ושוב אין בזה איסור. ועיין עוד בהגהות היעב"ץ (בגמ' שבת שם), ובהגהות העיני שמואל (ב"ב שם). עיי"ש. ויעוד הביא הנודע ביהודה מהר"ר המבורג שמכח קושיא זו מוכח שאף שאין שליח לדבר עבירה, מ"מ המעשה שעשה חל והאשה מקודשת. עיי"ש.

– נדה דף רצה) שגדר עם הארץ לענין נשואי בת כהן הוא כל שאינו יכול להבין בעצמו גמ' – בלא רב שילמדנו. וגדר ת"ח (בעלמא), שמרוב לימודו קנה כל כך הרבה חכמה, שבכל מקום שישאלוהו ויקשו לו קושיא התלויה בסברא יוכל לענות בטוב טעם ודעת ולהסביר כראוי, ואפילו בסוגיא שכלל לא למד, ואפילו בסוגיות קשות בש"ס כגון שעדיין כלל לא למד 'מנחות', יוכל לענות בזה בסברא. עיי"ש.

ועיין עוד בשו"ת תשובות והנהגות (חלק א סימן תשלח) שכתב, היינו דווקא בכהונתו, דכהנים הם עובדי השי"ת, שאילולא ישאנה היא תנשא לת"ח או לאחד שעכ"פ אינו ע"ה. ובה יש קפידא שלא תינשא לע"ה, וכמאמר הגמ' דלא ניחא לאהרן בחתן ע"ה, אבל היכא שאבי הבת גופא הוא ע"ה שאינו בכהונתו, דהא לא ימסרו לו מתנות כהונה כשיש חבר וכו', כל הקפידא אינו נוגע. עיי"ש.

חיתון עם בן או בת נדה – גדר הדברים

עיין בשו"ע (אבה"ע סימן יד סעיף יג) שכתב: 'איזהו ממזר, זה הבא על אחת מכל העריות, בין בחיבי מיתות בין בחיבי כריתות, חוץ מהבא מהנדה, שאע"פ שהוא פגום אינו ממזר אפילו מדרבנן'. עיי"ש.

וביאר המפרשים (חלקת מחוקק ס"ק ז, בית שמואל ס"ק טו – מדברי הדרכי משה בשם הרא"ש) דאינו פגום לכהונה, אלא שהוא פגום ומקולקל, וראוי להרחיק ממנו. עיי"ש. **ובביאור הגר"א** (שם) ציין להא דמסתכל כלה (פרק א): 'עז פנים לגיהנם. רבי אליעזר אומר – ממזר. רבי יהושע אומר – בן הנדה' וכו'. עיי"ש. ויש שפוסקי דמנינו שכתבו לפי"ד דהוי רק פגם וקולקל במדות, ומשו"ה באופן שהמדובר הוא בעל מדות טובות יותר מאיש בינוני, אות הוא שאין בו הקלקול והפגם. ואף יש לתלות שבאמת אינו בן הנדה, כגון שטבלה בים לשם רחיצה וכיוצא בזה, ולמעשה לא היתה נדה מדאורייתא (עיין בשו"ת אגרות משה יו"ד חלק ד סימן יז אות יט).

ועיין עוד בפירוש רבינו יונה (מסכת אבות – מכת"י) על המשנה (אבות פרק ה משנה כא) 'עז פנים לגיהנם', שכתב בזה"ל: 'כשבעל בעזות ולא נתבייש מלבעול אשתו נדה או מלבעול אשה נכריה האסורה לו, וגם היא לא נתביישה, ויצא הבן עז פנים'. עיי"ש.

והיה נראה לאור דבריו, דהיינו דוקא אם אכן עשו זאת דרך עזות, אבל בעלי תשובה שמלפנים לא ידעו הדינים והאיסורים שבתורה, והיו בגדר 'תינוק שנשבה', אפשר שאין לנולדים מהם פגם של 'בן הנדה', כיון דלא המציאות קובעת זאת כי אם העזות שיש אצל ההורים בשעת המעשה, וזה שייך רק במי שעשו זאת בדרך עבריינות. וביותר יש לומר כן כלפי זוג יראים שנתברר להם שבדרך אונס בעלו בנדותם, כגון שלא הלכו למקוה כשרה, או שנעלם ממנה חציצה הפוסלת [מדאורייתא], אזי אין כאן פגם בבן הנולד, ולא יהיה בגדר בן הנדה שהוא 'עז פנים'. אמנם אפשר לפקפק בזה ולומר שהדבר הוא 'בשעם', דהיינו עצם הדבר של בעילת אשה נדה זה דבר המראה שאין לו בושע, ואין הדבר שייך לאיסור'. וצ"ע.

וכי תימא, דא"כ גם לזמן דאמר 'עז פנים' היינו 'ממזר', שג"כ כתב רבינו יונה דהוא משום העזות שאינו מתבייש 'לבעול אשה נכריה', אטו נאמר שאין גריעותא דממזר בבן הנולד מביאת איסור כשהוא תינוק שנשבה וכדומה? הא בורכא היא, דעצם שם ממזרות ודאי תלויה במציאות עצמה שנוצרה מביאת אסורה, אפי' בדרך אונס. ורק לגבי גנות העזות שמא י"ל עפי"ד רבינו יונה שאכן לא יהיה עז פנים, אבל מציאות האיסור ושם ממזר אינו מסתלק ממנו שהרי הדבר תלוי במציאות. משא"כ פגם בן הנדה עיקר יסודו לפי דבריו הוא משום העזות כנ"ל ואין כאן משום 'מציאות' אלא משום 'פגם'.

ועיין עוד בט"ז (י"ד סימן קצו ס"ק יא) על מש"כ המחבר שם (סעיף יב), דאשה שלא טבלה כראוי אחר ז' נקיים ושימשה, הרי זו טובלת בכל עת מבלי להמתין שש עונות. ותמה הט"ז, והלא עליהם להמתין 'ימי הבחנה' תשעים יום, להבחין בין זרע שנזרע בקדושה לזרע שנזרע שלא בקדושה, כדאשכחן גבי איש ואשה שנתגירו דמפרישין אותן צ' יום מהאי טעמא (עיין באה"ע סימן יג סעיף ה) [ואע"ג דבבב"א היה הוולד כשר מצד הגירות של אמו, מ"מ צריך להבחין בין זרע שנזרע שלא בקדושה]. ומאי שנא הכא – דבא עליה ג"כ באיסורא – אמאי לא צטריך להפרישם צ' ימים של הבחנה לידע אם הוא בן נדה או לא.

ודחק הט"ז ליישב, דבאמת היה צריך לעשות הבחנה גם כאן, רק מאחר שכבר היה בעלל מצוי אצלם אחר, לכן, לא יועיל ימי הבחנה, דשמא נתעברה הן הביאות הכשרות שקדמו לביאה האסורה, וכל כה"ג שאין שום בירור ע"י ההבחנה אין צריך להפריש צ' יום, כמ"ש כן הרמ"א (אה"ע שם סעיף ו) באשה שנאנסה תחת בעלה, שמאחר שלא מועילה ההבחנה אינה צריכה להמתין, דרוב בעילות אחר הבעל ותולים שממנו נתעברה ולא מן המאנס.

ולפי"ז אם באמת בעלה לא היה קודם לכן תשעים יום, אכן צריכים להפריש אחר ביאה זו האסורה צ' יום.

ומעתה, כיון דכל ההיתר מחמת שבלא"ה א"א לברר ע"י הבחנה – לכן אין צריכין להפרישם זה מזה, א"כ נמצא בדמננו שאפשר לברר ולדעת בנקל אם האשה בהריון או לא [ואשה הטובלת לידת וסתה ודאי שאינה מעוברת], שוב צריך לעשות הבחנה, שכן אם טבלה שלא כדין וגם יודעת בבירור שאינה מעוברת, יצטרכו להמתין צ' יום כדי שלא יהא הוולד בחשש בן הנדה, ולא ראיתי בפוסקים ואף לא שמעתי שדיברו או חששו לזה. וצ"ע.

אמנם בש"ך (שם בנקודות הכסף) כתב, דאין לדמות נדה לגר, דהתם יש נפקותא להלכה באם היתה הורתו שלא בקדושה, כגון לענין יבום וחליצה – אם נקרא אח מן האב [כלפי האחים שיבואו אחריו], דזה שהורתו שלא בקדושה אינו פוסט מיבום ואינו חולץ. לפיכך יש לעשות הבחנה לדעת שאין היא בהריון מלפני הגירות, שבכה"ג גם אחר הגירות אין הבן הנולד מתייחס לאביו שהזריעו כשהיה גוי. אבל בן הנדה – כיון דאין שום נפק"מ להלכה בידיעה זו אם הוולד בן נדה או לא, אלא הוי פגם בעלמא, בזה לא מצינו חובת הבחנה. (וכעין זה איתא בבית שמואל אה"ע סימן ד ס"ק טו).

(וצ"ע על דברי הש"ך מדברי השו"ע שביאר המפרשים בדבריו – הובאו לעיל – שראוי להרחיק מן הנדה כיון שהוא פגום ומקולקל, וא"כ יש שפיר נפק"מ להלכה בדבר. וצ"ע). הרי דנחלקו הט"ז והש"ך עד כמה הוא פגמו של בן נדה, האם שייך לחיוב כאן הבחנה או דאינו פגם עד כדי חיוב הבחנה. [אך לדברינו עפ"י דברי רבינו יונה דלעיל, אפשר דבכה"ג כיון שלא ידעה כשימשה שעדיין היא טמאה, אין כאן התחלת פגם, שכן אין כאן דרך עזות של האב והאם, וממילא לא יהיה הוולד עז פנים, כמשנ"ל לעיל].

ההנהגה בהנ"ל למעשה

ולדינא הביאו הפוסקים בענין שידוכים דחייבים לגלות אם הבחור הוא בן נדה. ובספר יבקשו מפיהו מביא מפי מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א דגם אם אביו של החתן או הכלה הוא בן נדה יש לגלות זאת, דהפגם עובר בירושה. אלא שכתב שם דאם הסבא נולד בטוהרה – שוב אין צריך לגלות, וכן א"צ לברר אחר זה, דאין הפגם עובר בשלושה דורות. כמו"כ מובא שם דאם יש לחתן או הכלה מדות טובות יותר מאנשים בינוניים, נקטינן שאין בהם פגם. וכבר מובא כן בארחות רבינו (בשם החזון איש), דתלינן להקל בדאיכא מידות טובות, וכן הוא בשו"ת אגרות משה (הג"ל) דסומכים על הסימנים שיש להם מדות טובות לומר שאינם בני נדה. וכל זה רק משום שאין כאן איסור לדינא רק מעלה בעלמא, וע"כ סומכים על סימנים הללו. והאג"מ הוסיף, שאפילו אם ברור לנו שלא הלכה למקוה כשרה, יש לתלות שטבלה טבילה המועילה מן התורה, כגון בים או בבריכות גדולות, ומאחר שזו טבילה כשרה מן התורה – 'שוב אינה בחשיבות נדה לענין בניה'. וכן האריך בזה עוד (באה"ע חלק ד סימן יד) בעוד אפשרויות נוספות שיתכן שמחמתן אינה נדה מדאורייתא. עיי"ש.

וכך נקטו גם שאר גאוני דורנו, כהגרי"ש אלישיב זצ"ל שפסק שאין חיוב לפרוש ממשפחה שאנו יודעים שמקילים דיני כתמים ומראות אסורים. שכן בדרך כלל הוא רק איסורא דרבנן. הרי שמעינן שנקט ג"כ דבן הנדה מדרבנן אין בו הפגם כלל.

אכן במקהלות החסידים החמירו יותר בכגון דא, שכתבו הפוסקים: 'ראוי להרחיק ממנו'. וידוע כבר בעולם התורה מה דאיתא בשו"ת משנה הלכות (חלק ז סימנים ריא-רג) שהאריך במאש ומתן עם מרן הקהלות יעקב זצ"ל שכתב כו"כ צדיקים להקל (מובא בקהלות יעקב יבמות סימן כג), אך דעתו של בעל המשנה הלכות זצ"ל להחמיר, עיי"ש באריכות. והפסק שלו לא נתקבל בעולם הישיבות. ועכ"פ לפי מה שהבאנו לעיל מדברי רבינו יונה יש לנו סניף גדול להקל מטעם דבדרך כלל לא היה אצלם הדבר כדרך עזות, אלא לפי תומם ואונסם. ובכה"ג יש צד לומר דאין פגם אצל הבנים כלל.

חיתון עם גיורת

עיין בגמ' (ברכות ה:) שרבא הורה לבניו 'אל תשבו על מטה ארמית'. ויש מחלוקת בגמ' (שם) מה בדיוק היה הציווי, ויש אומרים שכונתו הייתה לצוות שלא יתחתנו עם גיורת. עיי"ש. ומימרא זו לא הובאה להלכה ברמב"ם וטושו"ע. **ועיין בספר החינוך** (מצות תקסד – מצוות שלא להרחיק מצרי אלא עד דור שלישי ולא שלישי בכלל) שכתב שאפילו שנמנענו שלא להרחיק ולתעב המצרי מהיתתן עמו בדרך השלישי אחר שיתגיר, אל תשמע מדבריו שנהיה מצוים להתחתן עם המצרי או עם האדומי אחר שלושה דורות, שאין כונת הכתוב לצוותנו להתחתן עמם חלילה, והמשפחות המיוחסות שבישראל לא ירדו ממעלתן להתחתן עמהם, אבל ימנענו הכתוב מהרחיק חתונם בטענת איסור, ויודיענו שאין בהם איסור כלל וכו'. עיי"ש. אולם אפשר לחלק בין

ז. **ועיין בדברי הב"ח** בשם הסמ"ק (הובאו בדברי בט"ז י"ד סימן קצא ס"ק ז) שיכולה האשה לשכב בנדותה בסדינים של הבעל, ואינה חוששת שמא תתעבר מש"ז שעליהם ויהיה הוולד בן הנדה, דאין כאן ביאת איסור. וגם הבאנו שהפוסקים (הגר"מ פיינשטיין זצ"ל ועוד) אמנם עיין בשיעורי שבת הלוי – נדה – בהקדמה מה שכתב בזה) התירו לפי"ד עבור מי שצריכים להתעבר בדרך הזרעה מלאכותית, שיכולים לעשות כן גם כשהיא נדה. ומכל זה מבורר שהפגם מיתלל תליא בביאה האסורה. ומובן הדבר ביותר לפי דברי רבינו יונה כאן. ח. ולכאורה יל"ע ממה שדנו הפוסקים (בי"ד סימן קצו) בשימשה עם בעלה ולא ידעה שהיא אסורה לו, ונקטו שהוולד הוא בן נדה אלא שא"צ להבחין – כל חד מטעמיה כמובא לעיל, ולדברי הגר"מ זצ"ל צריך לומר דאירי שלא טבלה מדיורייתא. ודו"ק. דאינו מדויק הלשון בשו"ע שם 'שלא טבלה כראוי', דמשמע מריהטא דלישנא דאירי נמי בפסול טבילה מדרבנן, כגון בחציצה הפוסלת מדרבנן (כגון מיעוט המקפיד וכו'), וקצת צ"ע מזה על דברי החזו"א זצ"ל, והגר"מ זצ"ל. ויש לתרץ, שעצם מעשה הטבילה לא היה כראוי, וזה תמיד יפסול מדאורייתא. וצ"ע.

ט. **ועיין ברש"י ובתוס'** (קידושין דף ע, יבמות מז-קט; נדה יג) שהביאו כמה טעמים למה קשים גרים כספחת'. עיי"ש.

מצרי וכו' לבין גרים מאומות אחרות. וצ"ע. ונראה מכ"ז שאפילו לדעת אלו המפקקים בענין חיתון עם גרים (עיין להלן). אין זה עניין 'הלכתי' אלא אך בגדר 'עצה טובה' ולא יותר מזה, מלבד ככהן שהדבר אסור מדינא.

הטעמים שיש להימנע והדין בזה לכהנים

ועיין ברשב"ם (פסחים קיב:) שכתב 'ולא תנסוב גיורתא' - משום דאמרינן (גמ' סנהדרין צד.) גיורא עד עשרה דרי לא תבזי ארמאה באפיה. עיי"ש. כלומר כיון שהגרים מרגישים קשר ושייכות לגויים, לכן יש בזה פגם ועדיף שלא להתחתן אתם. או אפשר שהוא משום שאונאה מצויה אצלם אם ידברו בפניהם בגנות גויים, כי כאמור - עד עשרה דורות מרגישים הם עדיין קשר ושייכות" (עיין ברש"י באחד מפירושו על הכתוב 'ויחד יתרו'). **ובעניינם למשפט** (ברכות ה:) הביא גירסא מכת"י דאיתא הכי: 'לא תנסוב גיורתא לדית לה זכותא דאבהתא'. עיי"ש. ועיין בהגהות יעב"ץ (בברכות שם) שכתב ש"ל הטעם משום שהנבעלת לגוי קשה לפרוש, ואם אפילו בישראלית הזהירו (פסחים שם) אל תבשל בקדרה שבישל בה חכרך מטעם שאין כל האצבעות שוות, כ"ש בגוי שבודאי אינו שוה"א. ועוד, מפני שרגילה אצלו בימי נדויות שכיח לה פריצא, ורוצה בקב ותיפלות ופריצות. עיי"ש. ויוצא מדבריו שיש עניין שלא להתחתן עם בעלי תשובה וכו'. **ובמנחה חדשה** (ברכות דף יט. ד"ה דוגמא השקוה) הביא הטעם ע"פ מה דאיתא התם ד'אין משקין מי סוטה לגיורת, ומש"ה הקפיד רבא שלא ישאו בניו גיורת כדי שיהיו ראויים לשתות מי סוטה ויתיראו מלזנות תחת בעליהן, והגם שרבא היה חי לאחר החורבן, מ"מ בכמה דוכתי מצינו שחששו שמא יבנה בית המקדש. עיי"ש. **ובשו"ת תשובות והנהגות** (חלק א סימן תשכח) כתב דמדאמר להו הלשון **שלא לישב על מטה ארמית**, נראה שפירש להם הטעם שלא לישא גיורת - דהוא משום שעדיין קשורה וחושבת על משפחתה הגויים, אבל במקרה שאינה חושבת על המשפחה - הגויים - אין נוגע אזהרה זו. ועוד י"ל, דהגמ' נקטה אזהרה על דרך כלל, אבל יש לפעמים שניכר בגיורת שניתקה קשריה עם משפחתה לגמרי, וקשורה עכשיו לעם היהודי באופן חזק וכו'. עיי"ש.

ועיין בגמ' (הוריות יג.) שהכל רצים לישא גיורת. ולכאורה זה סותר לגמ' (בברכות ה"ל, אמנם עיין בהגהות יעב"ץ (בהוריות שם) שכתב שהכוונה היא שמעדיפים ורציתם לריוץ ולקחת גיורת יותר ממשוחררת - באופן שאינם מצליחים לקחת בת ישראל, שהרי אמרו בגמ' (ברכות ה"ל) 'לא תיסוב גיורתא'. עיי"ש.

ובאחרונים הקשו (עיין בספר עיני יעקב שם בברכות, ובהגהות יעב"ץ שם ובהוריות) שצ"ע דהא יהושע נסב את רחב, ובוועז את רות, שהיו גיורות. ותיירצו שאין מביאין ראיה מנביאים וחכמים ששמשו ברוח הקדש, וכן מצינו בהושע שנצטוו לקחת אשת זנונים, ואין כל הגיורות שוות, ויהושע ובוועז וזולתם יוכיחו, שהניחו בנות ישראל ובחרו להם גיורות. ואפשר דהדר נשאו נשים גם מבני עמם"ב. עיי"ש. וגם שלפי דעת רש"י (חולין קלג. ד"ה זכי) **דרבא היה כהן י"ל** דמשום הכי הזהיר להם כן, להראות להם הדין דכהן אסור בגיורת (עיין אבה"ע סימן י סעיף ח), ואף לדעת התוס' (שם ד"ה אמר) דגרסי 'רבה', ומשמע שרבא לא היה כהן, י"ל דהכא נמי גרסינן רבה במקום רבא, או י"ל כיון שרבא נשא את בת רב חסדא שהיה כהן, וכיון שזרעו היה מזרע כהונה מצד אמו, אע"פ שלא הזהירו הכשרות בנות אחר להנשא לפסולי כהונה (עיין אבה"ע סימן י סעיף כב), אפ"ה החמיר עליהם בזה כיון שהם מזרע כהונה. עיי"ש. ויוצא מדבריו שרק כלפי כהנים יש אזהרה זו, או עכ"פ גם כלפי אלו שאמנם בת כהנים.

וראיתי באחרונים שהקשו שתי קושיות על הנחה זו שרק משום שהוא היה כהן הזהיר את בניו שלא לישא גיורת. א) שדבר פשוט הוא לכאורה שכהן אסור בגיורת ולמה היה צורך להזהיר בניו ע"כ (ובשלמא אם חידש להם משום שאמנם הייתה בת כהן, חידש להם שהם ג"כ בכלל אזהרה זו). ב) שבגמ' (פסחים דף קיב:) איתא שגם רבינו הקדוש הזהיר לבניו שלא ישאו גיורת, ואע"פ שרבינו הקדוש לא היה כהן.

ועל הקושיא הא' ראיתי תירוץ באחרונים ע"פ מה שנחלקו הפוסקים בשו"ע (אבה"ע סימן י סעיף ח) אם גיורת אסורה לכהן אף בלא נבעלה. ועיין בתוס' (יבמות דף סא. ד"ה אין ימצא) **דלרבא כל גיורת אסורה לכהן משום זונה**, ואפילו שלא זינתה, וזה דחידש רבא לבניו שלא ישאו גיורת אפילו שלא זינתה (עיין בשו"ת שואל ומושיב - מהדורה תליתאה חלק א סימן רכה). ועל הקושיא הב' ראיתי תירוץ באחרונים דשמא י"ל דכיון שרבינו הקדוש היה מזרע מלכות בית דוד הקפיד על בניו שלא ישאו אלא נשים כשרות לכהונה, אך רבא שלא היה מזרע המלוכה הקפיד על בניו רק משום שגיורת אסורה לכהן (עיין בספר עבודה ברוחה - מסכת ברכות דף תרג).

ההנהגה בזה למעשה

ולמעשה עיין בשו"ת אגרות משה (אבה"ע חלק ד סימן עא) שנשאל אם יש סרך איסור לישא גיורת, וז"ל: 'ולישא גיורת - אם היא גיורת לשם שמים ליכא

שום איסור, ומפורש בגמ' (הוריות דף יג.) מפני מה הכל רצין לישא גיורת וכו', עכ"פ נאמר לשון 'הכל רצין' שמשמע שלכא שום איסור ושום חשש, אבל ודאי כשהיא ראויה להוליד בנים טוב ליקח יותר בת ישראל, שהרי הבנים דומין לאחי האם. אבל ודאי לאחד שרוצה לישא גיורת צריך לבדוק הרבה לידע מאיזה טעם נתגיירה. עיי"ש. ועיין בשו"ת תשובות והנהגות (חלק א סימן תשכח) שכתב שהרבה מבני ישראל מיוחסים והם צאצאי גיורות, ולא נקרא בזה ח"ו פגם, וידוע שכל נשמות הגרים וגיורות שעד סוף כל הדורות היו במעמד הר סיני יחד עם כל ישראל, ואברהם אבינו 'אב המון גויים' הוא האב לגרים שיתגייירו וכו'". עיי"ש.

ועיין עוד בשו"ת קנה בושם (חלק ב סימן צא) שכתב שבחור הרוצה לישא גיורת המתנהגת כשורה ונתגיירה בבית דין הגון, ואביו ואמו מוחים בדבר מפני כבוד המשפחה, אינו מחוייב לשמוע להם. אך ירבה עליהם רעים תלמידי חכמים שישכנעו את ההורים להסיר את התנגדותם. עיי"ש.

אמנם עיין בשו"ת דברי יציב (אבה"ע סימן יט) שנקט דאיכא קפידא שלא לישא גיורת, ובתו"ד כתב שצריך להודיע לקטנה שנתגיירה בקטנותה שהיא גיורת, כדי שתדע שהיא אסורה להנשא לכהן, וגם כשתנשא לישראל - אם לא ידע הבעל שהיא גיורת - יש לחוש דהוי כמקח טעות, כדאיתא בסוגין דאיכא קפידא שלא לישא גיורת. עיי"ש. ועיין בשו"ת משנה הלכות (חלק י סימן רלט) שכתב שודאי מצוה לדבק בטובים ממשפחה מיוחסת, הגם שמצוה לאהוב את הגר, להנשא מהם ולהתערב עמהם זה ענין אחר, ונישואין ואהבת האדם שני דברים נפרדים הם, והרי אפילו בישראל מצוה לאהוב כל אחד מישראל, מכל מקום לאו בכל אדם נכון להתחתן, עיין בשו"ע (אבה"ע סימן ב) וכו'. עיי"ש. ועיין בספר נטעי גבריאל (שידוכין דף קכ) שכתב, אם אפשר - שלא להתחתן עם גיורת, טוב אפילו בכמה דורות, ובמקום שעת הדחק יש לעשות שאלת חכם. עיי"ש.

וראוי לסיים ענין זה בדברי הספר חסידים (סימן שעז) שכתב שכל שיש לו לב טוב ולוקח גיורת שיש לה לב טוב, וצנועים וגומלי חסדים ונעימים במשא ומתן, מוטב להתחתן בזרעם מלהתחתן בזרע ישראל שאין בהם אלה המדות, לפי שהזרע של גר יהיו צדיקים וטובים. עיי"ש.

בדיקת 'דור ישרים' לצורך שידוך

בדורנו אנו נכלל בגדר ההשתדלות המחוייבת - הבדיקה הנקראת 'דור ישרים' למניעת מחלות גנטיות, ועושים בדיקות אלו לפני הפגישות בין המועמדים וההחלטה להתארס זה עם זה.

וראוי להביא את הכרעת גדולי ישראל בעניין זה:

עיין בשו"ת אגרות משה (אבה"ע חלק ד סימן י) שמבאר שעל אף שיש רק סיכוי קטן לחלות במחלות שהבדיקה דלעיל בודקת אותן, ולכאורה ע"ז נאמר 'תמים תהיה עם ה' אלוהיך', מ"מ עדיין ראוי לעשותן, שעתה שנעשה זה באופן קל לבדוק, יש לדון שאם אינו בודק את עצמו הוא כסגירת העיניים לראות מה שאפשר לראות, ומכיון שאם ח"ו אירע דבר כזה הוא להורי הילד צער גדול מאד, מן הראוי למי שצריך לישא אשה לבדוק את עצמו. ולכן טוב לפרסם הדבר ע"י עתונים ואופנים שידעו העולם שאיכא בדיקה כזו. עיי"ש. ועיין עוד בספר נטעי גבריאל (שידוכים דף צו) שכתב שמסר לו בנו של הגרשז"א זצ"ל שאביו הגרשז"א זצ"ל הקפיד מאוד שלא יעשו שידוך רק לאחר שעשו בדיקה זו. עיי"ש.

ובספר ארחות רבינו (חלק א דף רעד) שכתב, וכמדומה לי ששמעתי בעצמי, וכן גם שמעתי מבני הגר"ח קניבסקי שליט"א, שהסתייפלעז זצ"ל לא היה בעד עשיית בדיקות דם כאלה למשתדכים - כמו שמציעים היום, והיה אומר שאף פעם לא ידעו מבדיקות כאלה ולא עשו בדיקות כאלה, והשתדכו כך. ואצל נכדיו ונכדותיו - בין אלה שהוריהם חתנום ובין אלה שהוא חתנם - לא עשו בדיקות דם הג"ל. עיי"ש. ועיין בספר שמחה לא"ש (מכת"י של הגר"ח קניבסקי שליט"א דף פה) שכתב שמרן שר התורה שליט"א אמר שאין צריך לעשות בדיקת 'דור ישרים' כמו שיש עושים במהלך פגישות השידוכים לקראת החתונה, ולא הבין (המחבר הג"ל) אמאי לא חשיבא בדיקה זו כהשתדלות פורתא מיהא, וענה הגר"ח שליט"א: 'אמרתי שאין חייבים'. עיי"ש.

וכנראה שכיום כבר נתקבל הדבר ברוב תפוצות ישראל בלא שום פקפוק - שמחוייבים לעשות בדיקה זו.

וראוי לציין שלעניין בדיקה זו לאחינו בני עדות הספרדים - יתכן שההלכה בזה שונה. אמנם לאחרונה פורסם ע"י ארגון 'דור ישרים' שיש להם בדיקות מיוחדות שהם עורכים עבור בני עדות המזרח.

י. ובבין יהודיע (שם) כתב שנ"ל שאע"ג דנתגיירה, עכ"ז יש בה תערובת חלקים של אביה ואמה שהם גויים. עיי"ש.

יא. וזה יתיר עוד קושיא שראיתי באחרונים, שלכאורה תמוה, אם לפי דעתו אין להדבק בגרים, למה מזהיר דוקא לבניו שלא ישאו גיורת (עיין בגמ' ברכות שהובא בפנים הספר), דמכלל לאו בנים אתה שומע הן בבנות דלא קפיד אם ינשאו לגר, וצ"ע איזה חילוק יש בדבר לאסור באיש ולהתיר באשה. ולפי תירוץ זה דהעב"ץ יש לומר שקפידא זו היא רק בנישואין לגיורת. ויש לדון בקושיא זו לפי שאר התירוצים. ועיין בספר כתבי אבא אבא (ברכות חו - להג"ד שמואל דוד בן רבי אהרן ואלקין זצוק"ל) במה שפלפל בזה. עיי"ש.

יב. וגם לפי דברי השו"ת תשובות והנהגות (הג"ל) יש לחלק בין אופן שהיא עדיין קשורה לבית אביה וכו', לבין אופן שהיא כבר אינה קשורה אליהם. ועיין עוד שם שדן בחשש שהביאו הראשונים, שתמחו היאך גיורת מועילה בזה"ל שאין ב"ד מומחין, ותיירצו דשליחותיהו קעבדינן, והרי 'עבדינן שליחותיהו' אינו אלא מדרבנן, וא"כ העירות חלה רק מדרבנן, שנקשרו דבר תורה ועשאוה כישראלית ומותר לישאנה. וכן מפורש ברמב"ם וברשב"א. ועיין בנתיב"מ (חושן משפט ריש סימן א) שפירש כן. ואם כן לכאורה בכל נישואין עם גיורת נמצא שנקשרה אשה שהיא ישראלית רק מדרבנן, עיי"ש במה שפלפל בזה.